

«Sutschazegiau la cumplexitad dalla lavur»

L'integraziun dils jasters a Mustér ei pli difficila che previu

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Il schaner passau ha la vischnaunca da Mustér presentau siu post d'integraziun dils jasters. La persuna engaschada per quei intent, Francis Etique, ha exequiu l'incumbensa entochen miez digl onn, dapi lu ei il post vacants. Tonaton vul la vischnaunca cuntinuar cun las stentas dall'integraziun.** Igl onn 2010 ei ina grupp da lavur sefatschentada a Mustér intensivamein dalla problematica dall'integraziun da persunas jastres. Ella ha tematisau tuts secturs ed aspects che pertuccan l'integraziun ed en in rapport final fa la grupp la proposta da scaffir in post professionnal per quella incumbensa.

Alla grupp da lavur ein persunas indigenas sco era persunas d'ordeifer che vivan per part gia dapi biars onns a Mustér separticipadas. Aschia ha ella profitau d'experiencias fatgas da quellas persunas.

Las autoritads communalas ein suandadas il cussegl da scaffir in post persunter. Avon rodund in onn ha ella occupau il post. Emprim menader da quel ei Francis Etique da Cumpadials daventaus. L'incumbensa cun in pensum da lavur da 15 pertschien ha el denton exequiu sulettamein entochen miez digl onn. Dapi lu ei il post vacants.

Grev da contonscher la gliעד

Igl incumbensau cun l'integraziun ha sviluppu beinspert entginas ideas. Denter auter ha el purschiu als jasters ina caschun jamnila d'audienza. Duront mintgamai in'ura eis el staus a disposiziun en casa communal als jasters. «Da quella purschida ei vegniu fatg fetg pauc diever. El decuors dils treis meins che quella caschun ei vegnida offerida haiel jeu saviu beneventar duas gadas enzatgi», di Francis Etique. Sia bilanza muossa denter auter ch'il menader dil post stuess esser sesents a Mustér: «Damai ch'jeu habiteschel a Cumpadials sedat ina distanza tier la gliעד. Il contact maunca. Ultra da quei haiel jeu constatava ch'ei drova la savida dil lungatg romontsch, il meglier cass schizun dil portughes.» Cun sias enconuschientschas romontschas limitadas hagi el giu grev da vegnir in contact cun la gliעד, di Francis Etique ch'ei da lieunga tudestga. La medema conclusiun tila il president communal Dumeni Columberg: «Nus havein medemamein constatava che las premissas dil lungatg ston esser dadas. Cass cuntrari ei la distanza emozionala tier ils jasters – sco per exempel ils Portughes – memia gronda.»

Cuors ein necessaris

Ton Dumeni Columberg sco Francis Etique constateschan ch'il lungatg ei il

Francis Etique ha menau il post d'integraziun dalla vischnaunca da Mustér duront rodund in miez onn.

fundament dalla integraziun. Per quei motiv puntueschan omisdu che cuors persunter fussen necessaris. «Nus havein tschercau gliעד per quels cuors, mo anflau negina persuna che fuss stada pronta d'instruir», di Francis Etique che fuss aunc adina promts da segidar ella coordinaziun da quels cuors. Malgrad tut han las autoritads communalas aunc buca fiers la faultsch el canvau. «Nus lein en mintga cass cuntinuar cun quei project, pertgei l'integraziun ei d'eminente impurtonza. Nus sentin quei sin plirs secturs, buc il davos denton era en scola. Il proxim temps vegn la suprastanza communal a stuer far patratgs co cuntinuar. Forsa havein nus sutschazegiau la cumplexitad da quei project e consequentamein era il profil ch'ei necessaris per ademplir l'incumbensa. L'expensa per quei post d'integraziun ei integrada era el preventiv 2013 dalla vischnaunca», declara Dumeni Columberg. 12 pertschien dils rodund 2200 habitonts da Mustér ein jasters. Da quels derivavan igl onn 2010 175 dil Portugal. Differents dad els ein secasai gia avon biars onns a Mustér ed han per part era obtenu cheu il dretg da burgheis. Fertion ch'ils affons vegnan instrui en scola el romontsch e pli tard el tudestg han biars carschi aunc sunter biars onns da dimora a Mustér mo pintgas enconuschientschas dil lungatg indigen.

FOTO H. HUONDER

La chasa resta, l'editura sto ir

L'avegnir da la Chasa Editura Rumantscha resta intschert

DA ANDREAS CADONAU

■ **La Lia Rumantscha ed il chantun nun èn sa cunvegnids pertutgant la finanziaziun da la Chasa Editura Rumantscha. A la manadra da la chasa editura, Anita Capaul, ha la Lia visà la piazza sin la fin dal mais mars.** Cun la situaziun intschert pertutgant l'avegnir da la Chasa Editura Rumantscha (CER) ha il secretari general da la Lia Rumantscha, Urs Cadruvi, argumentà la visada da la piazza da la manadra Anita Capaul sin la fin dal mais mars 2013. El è s'exprimi vers Radio e Televisiun Rumantscha. Intschert è la situaziun perquai ch'il chantun e la Lia n'èn betg sa cunvegnids pertutgant la cunvegna da prestaziun. Quai vul dentant betg dir ch'i saja definitiva-

main a fin cun ina chasa editura per la Rumantschia. La dumonda davart il futur vegn decidida dals daners che stattan a disposiziun ed influenzeschan il volumen da las ediziuns futuras. Quai ha Andreas Gabriel da la Lia Rumantscha confermà sin dumonda. Vinavant sustegnair ediziuns rumantschas vul era la Pro Helvetia. Il pledader da la Lia ha discurti dad ina clera veglia da quell'organisaziun culturala svizra da s'engaschar per las ediziuns rumantschas. Quai dentant betg sco part e purtadra da la CER, mabain cun sustegnair las singulas ediziuns. Bain è la Lia londervi da sclerir in'integraziun dal post da lavur da l'editura en l'atgna chasa. Exequir l'incumbensa dad editur cun agen personal vul la Lia dentant tuttina betg. Andreas Gabriel ha

punctuà l'indipendenza publicistica da la CER che la Lia vul garantir era vinavant. Uschia vegn ina chasa editura er en l'avegnir dirigida dad in editur u dad ina editura independenta. Pertge pia betg sa cunvegnir cun l'editura actuala, Anita Capaul, sin in nov contract da lavur cun in pli mudest volumen da lavur? Enfin uss era ella engaschada en in piazza parziala da 60 procent. Andreas Gabriel ha explitgà ch'i saja momentan betg stà pussaivel da definir exact il pensum da lavur futur da l'editura e per quel motiv saja la Lia stada da l'avis ch'i saja pli sincer da visar la piazza. E quella mesira stat en incumbensa da l'organisaziun tetgala da la Rumantschia sulet purtadra da la CER cunquai ch'il chantun e la Pro Helvetia en sa retratgs da quella incarica.

In problem personal per motiv da la visada?

Entaifer la pintga famiglia rumantscha curescha dentant la fama che l'editura e la Lia n'hajan betg il fain sin il medem ladritsch. La Lia haja nizzegià la situaziun da sa deliberar da l'editura. La pertutgada sezza, Anita Capaul, n'ha betg vuli prender posiziun en chaussa. Da la vart da la Lia ha Andreas Gabriel refusà la reproscha da dissonanzas personalas sco motiv da la visada da la piazza dad Anita Capaul. El ha anc in giada accentuà ils motivs da la situaziun finanziaria intschert. Davart la lavur da l'editura è betg da chattar vuschs criticas. La CER ha publicità entaifer ils trais onns passads 14 ediziuns.

«In act penibel»

La visada da l'editura da la CER chaschuna reacziuns

CUN ESTHER KRÄTTLI
HA DISCURRI ANDREAS CADONAU

■ **Esther Krättli è s'engaschada da metter en chomma ina Chasa Editura Rumantscha avant trais onns. Ella è persuadida da l'impurtonza dad ina tala instituziun per la Rumantschia.**

Sco persuna che ha promovì la fundaziun da la Chasa Editura Rumantscha, co valetais Vos la situaziun actuala?

Esther Krättli: Tenor il concept èsi stà cler che la fasa da consolidaziun da la CER dura trais onns. Vairamain sun jau uss in pau surstada ch'ils partenaris n'èn betg stads buns da skizzar lur visiuns a temp. La visada a l'editura l'ultim mais da la fasa da start è in act penibel da disperaziun e segna in purtret negativ da la CER, quai che fa extremamain donn a la chausa. Malgrà tut sun jau contenta d'udir dal

manader da gestiun e secretari general da la Lia Rumantscha che la prontezza da cuntinuar la fitg buna lavur che l'editura Anita Capaul ha prestà saja garantida.

È ina chasa editura d'impurtonza per la scena litterara rumantscha?

La lavur editoriala professionala ed ils products che chattan lecturs e lecturas e tschiffan perfin premis da renum naziunal, tut quai mussa ch'il basegn è avant maun. La CER ha en mintga cas giu ina influenza sin la scena litterara en la Rumantschia. Sche la scena diventa pli viva, quai sa mussa ils proxims onns. L'emprim effect da la CER è magari perfin stà ch'intgins manuscrits èn restads en chaschutta enstagl da vegnir publicats sco products mediochers. Ma quel frain n'ha betg fatg donn a la litteratura rumantscha. In pau tralaschè ha la CER magari la promoziun da novs auturs ed auturas giuvnas. Ma quai è in auter plazzal ch'ins stuess urgentamain prender a maun.

La Pro Helvetia ha sustegnì l'emprima fasa dal project CER a moda directa. Co vesi ora cun las contribuziuns per l'avegnir?

Sco quai che jau sai datti er en il futur contribuziuns da la Pro Helvetia a publicaziuns rumantschas, quai en furma da sustegn als custs da produciu. Ultra da quai datti las autras furmas da contribuziuns finanzialas che van direct ad auturs u traducturs e da quellas pon er ils Rumantschs profitar.

Va igl en quella discussiun actuala be per raps?

Cler che persunas che lavuran per la CER na pon mangiar cudeschs e ch'i dovra perquai meds finanzials garantids per pajar pajas e custs d'infrastructura. Stiond che nus na discurren betg da summas enormas steusan in pèr persunas scortas bain esser bunas da vegnir a fin cun questa sfida. Per mai sa tracti d'in ulteriur bun project che pudess far naufragi be perquai ch'i manca in'instituziun cun in spiert per la cultura rumantscha.

SUMVITG

Quen ulivau igl onn 2013

(anr/hh) La radunanza communal da Sumvitg ha approbau il mardis sera il preventiv dalla vischnaunca pigl onn 2013. Tier expensas totalas da 7,9 milliuns francs quenta quel cun in surpli d'entradas da biebein 20 000 francs e quei tier amortisaziuns da biebein in milliun francs. Las investiziuns nettas pigl onn vegnent ein calculadas cun 838 000 francs.

La radunanza communal ha laschau il pei da taglia sin entradas e facultad sco tochen dacheu sin 105 pertschien dalla taglia cantunala sempli. Restaus sco entochen dacheu, numnadamein sin 1,3 permelli, ei er il pei da taglia sin schischom.

La radunanza communal ha plinavon approbau il project per remplazzar ed ereger novas lavineras a Con-Puzastg e concediu persunter in credit brut da 365 000 francs.

Medemamein ei la radunanza suandada la proposta dalla suprastanza communal d'approbar il reglament niev che regla il survetsch dentari da scola.

Tenor quei reglament restituescha la vischnaunca dalla summa restonta, la quala la cassa da malsaus surpren buca, la mesadad, denton maximal 400 francs per affon e per onn da scola. Quei vala gia pigl onn da scola 2011/2012.

RUSCHEIN

409 000 francs gudogn

(anr/gv) Ils vischins da Ruschein han approbau il mardis sera il quen communal 2011. Quel siara tier entradas da 2,2 milliuns ed expensas da 1,8 milliuns cun in surpli d'entradas da 409 000 francs.

Plinavon han ils presents concediu in credit per slargar ina via el vitg ed in auter credit per sanar la ruina de Frundsberg.